

TUNTOSARVI

N:o 20 1981

TUNTOSARVI

Kuulonäkövammaisten lehti
ilmestyy 22 kertaa vuodessa

N:o 20

30. p:nä marraskuuta 1981

7. vuosikerta

JULKAISIJA

Näkövammaisten Keskusliitto ry.

Varat tämän lehden kustannuksiin on lahjoittanut
Lions-piiri 107 N

PÄÄTOIMITTAJA

Pirjo Rissanen

TOIMITUKSEN OSOITE

35400 Länkipohja

puh. 935-31308

SISÄLLYS

Ajankohtaista	1
Yksi seitsemästä	4
Yhdistyksen kuulumisia	6
Shakkiharrastus	8
Tietoja teksi-TV:stä	10
Pienten piiri	14
Yhdysvalloissa koulutetaan koiria kuurojen avuksi	16
Kuurosokeiden pohjoismainen konferenssi	18

AJANKOHTAISTA

KEKKONEN SAA JÄÄDÄ TAMMINIEMEEN

Presidentti Urho Kekkonen jää asumaan virka-asuntoonsa Tamminiemeen myös eläkepäivikseen. Hallitus päätti luovuttaa Tamminiemessä olevat valtion omistamat rakennukset korvauksetta Kekkonen asunnoksi niin pitkäksi aikaa, kuin hän haluaa käyttää tätä hyväkseen. Päätöksen mukaan Presidentti Kekkonen saa käyttöönsä henkilökohtaisen avustajan, sisäkön, kaksi emäntää, siivoojan ja tarvittavan hoitohenkilöstön.

SATOVAHINKOJEN KORVAUKSISTA SOVITIIN

Viime kesänä sateet pilasivat monien maanviljelijöiden sadon. Vilja ei kasvanut märillä pelloilla ja traktorit upposivat liejuun. Nyt hallitus on päättänyt satovahinkojen korvaamisesta viljelijöille. Maatilat saavat korvauksia 250 miljoonaa ja yleiskorvauksia maksetaan 100 miljoonaa markkaa.

ÖLJYÄ TURPEESTA

Valtion teknillisessä tutkimuskeskuksessa kokeillaan eri menetelmiä, miten turve voidaan muuttaa öljyksi. Tutkimukset aloitetaan ensi vuonna ja ne kestävät kolme vuotta. Rahat kokeiluun saadaan kauppa- ja teollisuusministeriöltä.

HEDELMIEN HINNAT LASKEVAT

Appelsiinien hinnat alenevat noin yhden markan, mandariinien ja klementiinien noin 30 pennillä ja päärynöiden noin 1 – 1.50 markalta kilolta marraskuun lopussa.

JOULUMYYNTI ON JO ALKANUT

Kiireisimmät kaupat ehtivät aloittaa joulumyyntinsä jo kuukautta ennen joulua. Tuttuun tapaan voi tänäkin vuonna kauppaliikkeissä ja kaduilla nähdä joulupukin, jolle voi suoraan esittää lahjatoivomuksensa. Hotulitus ja joulukoristeet antavat myös väriä pimeään syksyyn.

Kauppiaat kertovat, että joulukuussa myydään tavaraa kaksi kertaa enemmän kuin muina kuukausina. Joulukuussa kauppiaat saavat viidennen osan koko vuoden myynnistä.

SUOMESSA ASUTTIIN JO 9000 VUOTTA SITTEN

Suomessa on ollut asutusta jo 9000 vuotta sitten. Tätä todistaa Karjalan kannaksella ennen ensimmäistä maailman sotaa kaivettu verkon jäännös. Tämä ns. Antrean verkko on vajonnut painoineen ja kohonneen Laatokan ja Suomenlahden väliseen salmen pohjaan. Muinaistutkijoiden keskuudessa löytö on kuuluisa. Se on yhä maailman vanhin verkon jäännös, joka on milloinkaan löydetty.

SHAKIN MAAILMANMESTARUUS KARPOVILLE

Shakin maailmanmestari, neuvostoliittolainen Anatoli Karpov on säilyttänyt mestaruutensa. Tämä selvisi perjantaina, kun hän voitti viimeisen pelin haastajaansa Viktor Kortshnoita vastaan. Kortshnoi on neuvostoliittolainen, joka on muuttanut Sveitsiin ja pelaa nyt Sveitsin edustajana.

Vuodesta 1975 maailman mestarina ollut Karpov pystyi asiantuntijoiden mukaan pitämään tittelinsä helposti. Ottelusarja oli lyhin Maailman shakkiliiton historiassa.

YKSI SEITSEMÄSTÄ

Sappikivitauti on yksi seitsemästä ns. kansantautistamme. Sitä sairastaa lähes 400 000 ihmistä eli melkein 8 % suomalaisista. Se on lähes kolme kertaa yleisempi naisilla kuin miehillä. Tauti tarkoittaa sitä, että sappirakkoon on jostain syystä muodostunut sappikiviä. Ellei rakkoa pian leikata, rakko tulehtuu. Tulehdus voi edelleen levitä muihin sisäelimiin, yleensä ensimmäisenä haimaan. Olin viime toukokuussa sappiröntgen kuvauksessa ja minulla todettiin sappivika. Leikkauspäiväksi sovittiin elokuun viides päivä. Menin sairaalaan jo vuorokautta aikaisemmin, koska minut piti valmistaa leikkausta varten. Ensimmäisenä päivänä ei paljon tapahtunut. Lääkäri kävi keskustelemassa kanssani. Puhuimme vähän kuulo- ja näkövammastani. Lääkäri kyseli vatsavai-vastani, mikä ruoka sopii ja mikä ei, mitä lääkkeitä käytän ym. Päivän aikana sain vain vähän kevyttä ruokaa. Lounaaksi sain ohutta porkkanakeittoa. Päivälliseksi vielä ohuempaa mehukeittoa. Illalla sain vain kupillisen teetä. Illansuussa tyhjennettiin suoli peräruiskeella. Rinnasta ja vatsasta ajeltiin myös karvat pois. Seuraavana aamuna minut vietiin leikkaussaliin. Nukutuslääkäri pisti piikin käsivarteeni ja muutaman sekunnin kuluttua nukuin. Kun heräsin,

tajusin leikkauksen olevan ohi. Yritin puhua, mutta en pystynyt. Sain happea ja nukuin uudelleen. Herätessäni uudelleen olin omassa huoneessani. Hoitaja oli vieressäni ja mittasi verenpainettani. Kun yritin kääntyä, vatsaan koski. Olin myös pahoinvoiva. Piti siis maata hiljaa paikoillaan. Sain illalla kipulääkettä ja nukuin yöllä. Seuraavana päivänä piti jo joutua kävelemään. Siitä se paraneminen alkoi.

Lasse

Moni kuuro ja kuurosokea on ollut sairaalassa erilaisista syistä. Itse olen ollut tulkkina, kun moni heistä on mennyt sairaalaan sisälle. Kuurosokealle on vaikeaa olla sairaalassa, koska hän ei voi etukäteen aina saada tietoa, mitä lääkäri tekee ja miksi. Sentähden sairaalaan jääminen tuntuu turvattomalta. Oli mukava, kun Lasse kirjoitti omasta sairaalokokemuksestaan. Kaikkien leikkausten yhteydessä suoritetaan monia samoja valmisteluja ja tässä on muutama. Kuurosokeankin on hyvä tietää mitä tapahtuu hänelle itselleen. Onko teillä muilla sairaalokokemuksia ja voisitteko kirjoittaa niistä tänne toimitukseen.

Pirjo

YHDISTYKSEN KUULUMISIA

Inger Lindgren

Työn täyteinen (= paljon työtä) syksy alkaa olla loppusuoralla. Pikkujouluakin jo lähestyy kovaa vauhtia ja ihmiset alkavat puhua joululahjoista ja jouluruoista.

Syksyn aikana on järjestetty tukihenkilökoulutusta, on tehty kotikäyntejä, on käyty neuvotteluja, on kerrottu kuurosokeiden ongelmista, on tehty tv-ohjelma kuurosokeista, on neuvoteltu palvelutalohankkeesta, on tehty raha-anomuksia, on koulutettu omaa henkilökuntaa ja niin edelleen. Puuhaa (= tekemistä) näyttää riittävän vaikkakin henkilökunta on lisääntynyt. Tämän kuun loppuun mennessä on Sosiaalhallitukselle jätettävä ensi vuoden (1982) kurssianomukset. Raha-automaattiyhdistykseltä on anottu varoja kuurosokeiden ohjelmoituun lomatoimintaan. Raha-automaattiyhdistykseltä on myös anottu varoja palkkamenoihin ja toimintaan, palvelutalon rakentamiseen, lasten keskuksen huonekaluihin ja välineistöön, kuurosokeiden pistepuhelimen kehittämiseen ja tukihenkilökoulutukseen. Sosiaalhallitukselta anotaan varoja kurssien lisäksi palkkoihin ja toimintamenoihin. Tätä anomista varten on tehty tulo- ja menoarvio vuodelle 1982. Myös toi-

mintakertomus on tehty ja siihen jäsenistö tutustuu-kin seuraavassa vuosikokouksessa jossa myös toimintakertomus ja tulo- ja menoarvio lopullisesti hyväksytään.

Yhdistykseltä on kovasti kyselty ulkomaanmatkoja. Moni haluaisi lähteä matkustelemaan. Jotkut haluaisivat lähteä kauaksi ja toiset taas haluaisivat tehdä matkan esimerkiksi Espanjaan. Toivomuksia otetaan vastaan. Pikku-joulujuhlan yhteydessä on tarkoitus keskustella tästä asiasta lähemmin.

Yhdistyksen johtokunnan edellinen kokous oli Jyväskylässä lasten keskuksen tiloissa. Johtokunta tutustui keskuksen henkilökuntaan ja tiloihin. Keskuksen johtaja Marja-Leena Saarinen kertoi lasten kuntoutuksesta muun muassa, että on tärkeää, että kuntoutus aloitetaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun on saatu tieto siitä, että lapsi on kuurosokea tai vaikeasti kuulo-näkövammaisen. Marja-Leena sanoi myöskin että on tärkeää, että koko perhe otetaan huomioon. Pienen lapsen kanssa työskentely vaatii kärsivällisyyttä ja lapsi oppii usein ensimmäiset viittomansa noin 3-4 vuoden iässä. Lisäksi saatiin kuulla, että lasten vanhemmat ovat perustaneet vanhempain yhdistyksen mikä on erittäin hyvä asia. Toivotamme onnea uudelle yhdistykselle ja toivomme myös, että yhteistyö tämän yhdistyksen ja Suo-

men Kuurosokeat ry:n kanssa tulee olemaan läheistä.

Tässä näitä kuulumisia jo olikin, siitä sitten vaan joulua valmistelemaan.

SHAKKIHARRASTUS

Lasse Hannula

Meillä kuurosokeilla ei ole liikoja harrastuksia. Joitakin harrastuksia kuitenkin löytyy. Yksi kuurosokeiden harrastus voisi olla shakkipeli. Shakkipeli on mielestäni kuurosokeille oikein sopiva. Sitä pelatessa eivät kuulevatkaan paljon keskustele. Itse olen harrastanut shakkia monta vuotta. Puhun siis kokemuksesta. Shakki on mielenkiintoinen ja joskus jännittäväkin peli, eikä vain pelkkä ajanviete. Shakkia ei voi varsinaisesti pelata yksin, vaikka erilaiset siirrot ratkotaankin yksin. Vastapelaaja laudan toisella puolella ei kuitenkaan ole välttämätön. Shakinpelaajien keskuudessa harrastetaan paljon myös kirjeshakkia. Se tarkoittaa, että siirto lähetetään kirjeessä tai kortilla vastapelaajalle. Peli on tällä tavalla hyvin hidasta, mutta siinä on mahdollisuus miettiä ja tutkia omaa siirtoaan rauhassa.

Sokeiden keskuudessa on jo pitkään järjestetty

kirjeshakkiturnauksia Pohjoismaissa. Viitisentoista vuotta sitten suomalaisetkin alkoivat ottaa niihin osaa. Olin mukana alusta alkaen ja olisin vieläkin, mutta suomalaiset eivät ole viime aikoina saaneet riittävän suurta joukkuetta. Olen pelannut kirjeshakkia erään ruotsalaisenkin kuurosokean kanssa. Jos on kielitaitoa voi samalla harrastaa kirjeenvaihtoa ja kirjoitella muistakin asioista. Oma ehdotukseni on, että otettaisiin selvää (vaikkapa kuntoutussihteerit) onko kuurosokeiden keskuudessa kiinnostusta shakkipeliin. Jos kiinnostuneita löytyy, niin yhdistyksemme voisi hankkia muutaman shakkilaudan. Shakkilaudat olisivat aina kurseilla ja leireillä mukana. Mukana pitäisi olla myöskin pelitaitoinen henkilö, joka voisi opastaa vasta-alkajia. Jos halukkaita löytyy, voitaisiin harkita shakkikurssin järjestämistä kuurosokeille.

Olen tässä puhunut vain shakista. Onhan niitä muitakin pelejä, joita voi harrastaa ja joihin löytyy ehkä helpommin vastapelaajakin. Shakki on kuitenkin pelien kuningatar.

Kaikki shakkipelistä kiinnostuneet kirjoittakaa pa tänne toimitukseen. Katsotaan montako halukasta löytyy. Pirjo

TIETOJA TEKSTI-TV:stä

Inger Lindgren

Mitä teksti-tv on? Teksti-tv on vähän sama asia kuin uutis-lehti. Erona on, että tätä lehteä luetaan tv-ruudusta. Teksti-tv:n lisälaite voidaan asentaa vanhaan väri-tv:seen jos tämä ei ole liian vanha. Jos kotonasi on väri-tv joka on n. kaksi vuotta vanha, mutta ei vanhempi, voit kysyä jostakin radio- ja televisioliikkeestä voidaanko sinun kotona olevaan televisioon asentaa tarvittava lisälaite. Tämä lisälaite maksaa n. 1 000 mk, mutta siitä voi saada melko paljon iloa jos kuulut niihin ihmisiin, joka haluaisi lukea uutisia, mutta, jonka on vaikea nähdä tavallisen sanomalehden teksti. Teksti-tv:ssä käytetään joko normaali-tekstiä, joka sekin on aika isoa vähän saman tyylistä kuin jos lukisi luku-tv:llä pienellä suurennoksella, tai isompaa tekstiä. Lukija voi itse valita minkä kokoista tekstiä haluaa lukea. Teksti näkyy vaaleana tekstinä tummalla pohjalla ja tekstin kirkkautta voi säädellä. Monella joka sairastaa Usherin syndroomaa (kuulovamma ja retinitis-silmävamma) on häikäisyongelmia ja tästä syystä on hyvä, että tekstin kirkkautta voi säätää niin, ettei lukeminen tunnu pahalle silmissä.

Miten teksti-tv:n saa? Sosiaalihanke voi korvata lisälaitteesta aiheutuvat kustannukset. Tämä tarkoittaa, että jokainen itse maksaa väritelevision hinnan, mutta lisälaitteen hinnan, n. 1 000 mk voi anoa takaisin invalidihuoltona. Jos olet kiinnostunut hankkimaan itsellesi teksti-tv:n ota yhteys joko oman alueesi kuntoutussihteriin tai kuntasi sosiaalitoimistoon. Näin saat apua anomusten täyttämässä.

Mitä hyötyä kuurosokealla on teksti-tv:stä? Jos sinulla on putkinäköä tallella voit teksti-tv:n avulla päivittäin lukea uutisia omassa kodissasi ja omassa tahdissasi. Teksti-tv:n sivu pysyy television kuvaruudussa niin kauan kunnes itse vaihdat sivua = kanavaa. Teksti-tv:ssä pyritään käyttämään yksinkertaista kieltä kaikilla kanavilla. Lisäksi teksti-tv:n toimittaja Mikko Bruun on ilmoittanut, että kuurosokeille voitaisiin tehdä aivan oma viikkokatsaus (tärkeimmät uutiset viikon ajalta). Tämä tehtäisiin kuurosokeiden tarpeita vastaavaksi ja sen kehittämisessä saisivat kuurosokeat itse olla mukana. Teksti yritettäisiin tehdä helposti ymmärrettäväksi ja uusia tai vieraita sanoja voitaisiin selvittää aivan samalla tavalla kuin Tuntosarvessa pyritään tekemään. Voin kertoa, että teksti-tv jo nyt on avannut oman kanavan, jolla selvitetään vaikeita sanoja sillä monet ihmiset sanovat,

että televisiossa, radiossa ja lehdissä käytetään niin paljon vaikeita ja vieraita sanoja, että uutisia on vaikea ymmärtää.

Teksti-tv:ssä on jo nyt oma kuulovammaisten tiedotuskanava, jolla kerrotaan esimerkiksi Kuulonhuoltoliiton ja Kuurojen Liiton järjestämästä ohjelmasta kuten kurseista, leireistä, kokouksista ja niin edelleen. Myös Suomen Kuurosokeat ry voisi tiedottaa omasta ohjelmastaan tällä kanavalla. Alussa sanoin, että jos sinulla on putkinäkö niin voisit ehkä lukea teksti-tv:n tekstiä. Teksti-tv:n lukemista voi tietysti kokeilla jokainen, jolla on jonkinverran näköä jäljellä. Ennenkuin hankkii teksti-tv:n on kuitenkin hyvä kokeilla näkeekö lukea tekstiä, ettei tule pettymystä jos ei näekään lukea tekstiä.

Teksti-tv toimii Pasilassa. Kävin teksti-tv:n toimituksessa Pasilassa ja tapasin muutamia toimittajia paikan päällä. He vaikuttavat kaikki hyvin innostuneilta työstään. Toimittajilla on eri vastuualueita (kirjoittavat erilaisista asioista). Joku kirjoittaa päivän uutisia, joku toinen kirjoittaa tietoja säästä, kolmas ehkä kertoo uusista kirjoista (= kulttuuritoimittaja) ja jonkun tehtävänä on toimittaa kuulovammaisten tietokanavaa. Toimittajat olisivat myös halukkaita toimimaan kuurosokeiden hyväksi. Kukaan

ei ole vastustanut työtä, jota viikkokatsaus kuurosokeille aiheuttaisi. Pasilassa, Helsingissä halutaan palvelulla kaikkia mahdollisia teksti-tv:n lukijoita, myös kuurosokeita. Viikkokatsaus kuurosokeille voitaisiin tehdä vaikka kuurosokeita lukijoita ei aluksi olisi-kaan niin kovin monta. Uskon kuitenkin, että tulevaisuudessa yhä useampi kuurosokea haluaisi hankkia teksti-tv:n, sillä sen kautta olisi mahdollista saada tietoa ympäröivästä maailmasta joka päivä, aluksi kuitenkin viikkokatsauksen muodossa.

Teksti-tv ja täysin sokeat henkilöt. Täysin sokeille henkilöille yritetään kehittää teksti-tv:n osa, jolla voisi lukea pistekirjoitusta. Tällainen laite on jo olemassa, joten ei varmaankaan kestä kovin kauan ennenkuin myös täysin sokea henkilö, joka osaa pistekirjoitusta, voi hyötyä teksti-tv:stä. Tällainen laite on kuitenkin vähän kalliimpi. Uskoisin kuitenkin, että Sosiaalhallitus myös tämän laitteen hankkimisessa tulee apuun, kun laite on saatavissa.

Väri-television hinnat. Moni varmaankin miettii näitä hintoja ja pelkää, että televisio on liian kallis ostettavaksi. Televisiot ovat todellakin aika kalliita n. 3 000 mk:sta ylöspäin. Tämä on iso summa, mutta elämässä on usein niin, että on päätettävä mikä on tärkeää ja ratkaisut on tehtävä sen mukaan. Jollekin

ihmiselle on tärkeää ostaa pakastin, joku haluaa matkustaa, joku syödä ja juoda hyvin. Useimmat asiat vaativat, että valitsee mitä haluaa tehdä ja sen jälkeen voi alkaa säästää rahaa juuri siihen asiaan, jota haluaa. Tämä asia voi olla vaikkapa teksti-tv, jonka kautta saa tietoa siitä mitä ympäristössä tapahtuu.

(Huom. yllä mainittuun n. 3000 mk:n hintaan ei sisälly teksti-tv-lisälaitetta).

PIENTEN PIIRISSÄ

LASTEN POSTIA ODOTTAA
MARJA LANTERI
KUKKUMÄENTIE 27
40600 JYVÄSKYLÄ 60

TEHDÄÄN VÄLIPALA

JOGURTISALAATTI

VAIMISTUSOHJE:
KAADA JOGURTITIA JA HEDELMIÄ KULHOON. LAPSI SEKOITTA AINEET JA SYÖ JOGURTISALAATTIN.

LUONNONJOGURTITIA
HILLOA
HEDELMIÄ

BANAANIHERKKU

VAIMISTUSOHJE:
BANAANI VIIPALOIDAAN. FARIINISOKERI KAADETAAN TOISEEN KUPPIIN JA KERMA TOISEEN KUPPIIN. BANAANI KASTETAAN KERMA(VAAHTOON) JA SITTEN FARIINISOKERIIN.

BANAANI
FARIINISOKERIA
PÄHKINÄMURSKAA
KERMAA/JOGURTITIA

YHDYSVALLOISSA KOULUTETAAN KOIRIA KUUROJEN AVUKSI

Inger Lindgren

Tämä kertomus on eräästä amerikkalaisesta lehdestä ja se kertoo rouva Linda Howardista joka on kuuro syntymästä asti. Rouva Howardilla oli samanlaisia ongelmia kuin kuuroilla yleensä. Hän ei kuullut kun hänen vauvansa itki tai kun ovikello soi.

Tarina alkaa näin, eräänä päivänä löytyi kaupungilta kulkukoira, jolle annettiin nimi »Toots». Koira oli hyvin viisas ja leikkisä. Sille ei löytynyt omistajaa ja niin oli aivan lähellä, että koira olisi lopetettu. Samaan aikaan oli syntynyt ajatus koirien kouluttamisesta kuurojen avuksi. Kouluttaja nimeltä Bill Ordonez sai kuulla Tootsista ja päätti yrittää kouluttaa koirasta »kuulokoiraa» (Tämä nimitys näistä koirista on keksitty Näkövammaisten Keskusliiton kurssikeskuksessa). Toots osoitti älykkyyttä ja halukkuutta oppia. Ordonez käytti opetuksessa hyväkseen viittomakieltä ja koirankeksejä kuten hän itse sanoi. Koira oppi istumaan, makaamaan, seisomaan ja tulemaan luokse kun sille viitottiin nämä asiat. Aina kun koira teki oikein se sai koirankeksin ja taputuksen. Koulu-

tus kesti 4 kuukautta ja koulutuspaikka oli Riverside Humane Society, joka sijaitsee Kaliforniassa. Koulutuksen jälkeen Toots sijoitettiin Howardien perheeseen Linda-rouvan avuksi. Linda antaa kaikki ohjeet koiralle viittomakielellä ja koira tottelee. Kun joku on oven takana, Toots ilmoittaa tästä tulemalla Lindan luokse ja kävelemällä sitten ulko-ovelle. Toots on myös hyvä lastenvahti. Kerran kun Lindan 2 1/2-vuotias tytär oli kiivennyt makuuhuoneen ikkunalaudalle Toots ryntäsi Lindan luokse ja vei hänet makuuhuoneeseen.

Linda Howardin mielestä Tootsista on paljon hyötyä, se tuo myös turvallisuuden tunteen ja on Lindan hyvä ystävä. Milloinkahan meillä Suomessa aletaan kouluttaa »kuulokoiria»? Yhdysvalloissa koulutus on jo hyvässä vauhdissa ja yhä useampi kuuro henkilö saa koiran avukseen.

KUUROSOKEIDEN POHJOISMAINEN KONFERENSSI

Herman Jespersen:

(Tanskan puheenvuoro kuurosokeiden kulttuuripalveluista)

Yhteiskunta tarjoaa paljon erilaisia kulttuurimahdollisuuksia. Kuurosokeille monet näistä mahdollisuuksista eivät sovi, koska puuttuu tulkkiapu.

Tanskassa on tällä hetkellä järjestetty kuurosokeille iltakoulu ja vapaa-ajan koulutusta. Kysymys on, kuinka pääsemme eteenpäin. Kuljetuspalvelu on suuri ongelma. Taksi on kallis. Kuntien täytyisi osallistua kustannuksiin. Näin ei tällä hetkellä tapahdu. Suurimmat ongelmat ovat kuitenkin siinä, kuinka pystyy hankkimaan itselleen tulkin/oppaan. Laki ei tätä turvaa. Esim. minä tarvitsen iltakoulussa tulkin, jotta voin seurata opetusta. Tanskassa on paljon vapaaehtoisia kuuroja tulkkeja. He tekevät kaiken ilman palkkaa. Se ei ole oikein. Näkevillä ja kuulevilla on paljon tarjontaa, esim. kielten opiskelu, askartelu ja erilaiset harrastukset. Myös kuurosokealla pitäisi olla mahdollisuus valita. Vapaa-ajan mahdollisuudet -asia, jota on voitu järjestää vain suurimmissa kaupungeissa, joissa asuu paljon kuurosokeita. Maalla kuurosokea asuu ehkä aivan yksin. Hänellekin täy-

tyisi järjestää ohjelmaa/opetusta ainakin pari kertaa vuodessa.

Tanskan Kuurojen liitto järjestää suuret ja koheet kulttuuripäivät – sielläkin on kuurosokeat unohdettu. Emme pysty seuraamaan päivien ohjelmaa.

Mielestäni Marja-Leena Avilan ehdotus pohjoismaisesta yhteistyöstä kulttuurin alalla on hyvä ja kannatettava ajatus. Olisi perustettava työryhmä, jonka tehtävänä olisi tutkia ja selvittää kuurosokeiden kulttuuripalveluita ja osallistumismahdollisuuksia.

Kuurosokeat ovat hyvin erilaisia. Jotkut haluavat lukea, mutta lukemista on vähän. Sen olisi oltava helppolukuista, sekä piste- että isokirjoituksella painettua. Lukeminen on myös mukava kulttuurikokemus.

Haluamme myös työskennellä esim. puun, saven tai keramiikan parissa yrittää tehdä omaa taidetta. Meiltä puuttuvat askartelutilat, materiaalit, työkalut. On hienoa, että Suomi on nyt järjestänyt kulttuurikonferenssin. Tälläkin tavalla voimme näyttää yhteiskunnalle, että meillä on tarve kulttuuriin. Toivomuksemme on, että meille kaikille annetaan mahdollisuus harrastaa kulttuuria.

Kysymys: Allan Bernving:

Kuinka järjestätte Tanskassa esim. taidenäyttelyssä käynnin kuurosokeille?

Herman Jespersen:

Nämä ovat vaikeita tilanteita. Monissa museoissa ja näyttelyissä ei esineisiin saa koskea. Myös valaistus on usein huono. Tulkki puuttuu. Kuurosokean on mahdotonta saada sieltä mitään vaihtoehtoja. Tanskassa emme järjestä erityisiä museo- tai näyttelykäyntejä. Joskus leirien ohjelmaan on kuulunut käynti jossakin historiallisessa museossa. Tällöin kuurosokeille on annettu tietoa etukäteen. Jokaisella kuurosokealla on myös ollut oma tulkki mukana.

Eva Frunck:

Ruotsissa julkaistaan useita paikallislehtiä myös isokirjoituksella ja pistekirjoituksella kuurosokeita varten. Niissä kerrotaan, mitä paikkakunnalla tapahtuu. Niistä voi saada tärkeää tietoa kuntien ja läänien suunnitelmista ja lähiaikojen tapahtumista. Esim. Upsalassa ilmestyy paikallislehti joka perjantai. Nämä lehdet antavat kuuro-

jestetty valtakunnallinen kuljetuspalvelu seksi kokeiluluonteisesti. Kuurosokea ja tulkkinsa saavat matkustaa samalla lipulla kialla maassa. Tämä koskee sekä junalento- että bussimatkoja. Kotikunta 1/2 lipusta. Tätä kuljetuspalvelua voi an- kunnastaan.

Onko Englannissa järjestetty kuljetuspalvelu rosokeille?

Derek Burton:

Ei erikseen kuurosokeille. Kaikilla näkövammaisilla on vapaat bussimatkat omassa kotikunnassaan. Vanhemmat henkilöt saavat myöskin avustuksia. Taksikuluista on mahdollisuus saada korvauksia, niitä ei kuitenkaan aina anneta.

Eva Frunck:

Toivon, että kuurosokeilla olisi enemmän tunteita toisiinsa myös rajojen yli. Yksi on kuitenkin kieli. Englanti on maailman yleisin kieli. Siinä on kuitenkin hyvin paljon lyhenteitä (pistekirjoituksessa). Nämä olisi saatava helpommin kielelle käännettynä.